

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 85/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 35440 датум: 02. 12. 2014.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНАТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Центра за смештај тражилаца азила у Крњачи

Београд, октобар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Центар за смештај тражилаца азила у Крњачи
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	31. октобар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i> Марко Гагић <i>преводац за арапски језик</i> Момир Турудић <i>преводац за персијски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви запослени у Центру за смештај тражилаца азила у Крњачи остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ свим просторијама и инсталацијама, фотографисање просторија, пружили све тражене информације, омогућили несметан увид у тражену документацију.

1. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У ЦЕНТРУ ЗА СМЕШТАЈ ТРАЖИЛАЦА АЗИЛА У КРЊАЧИ

1.1. Пријем и смештај тражиоца азила

Привремени центар за смештај тражилаца азила у Крњачи почео је са радом 15. августа 2014. године. Састоји се од 3 монтажне бараке које су раније коришћене за смештај избеглица из Хрватске. Центар се поред средстава које обезбеђује Комесарјат за избеглице и миграције финансира и из донација које се састоје у храни и гардероби које повремено донира локално становништво. Из Центра у Боговаћи донирано је и неколико стотина ћебади, чаршава и осталих ствари које су биле неопходне за несметан рад овог Центра. Управа Центра истакла је добар однос локалног становништва према тражиоцима азила који бораве у Центру.

Од почетка рада, у Центру је боравило укупно 682 странца, од тога 571 мушкарац, 48 жена и 63 деце. Према наводима запослених, смештајни капацитети Центра су 120 места, а у тренутку НПМ посете у Центру је било смештено 80 странаца, од тога осам жена и троје деце. Међутим, тачан број лица који је физички био присутан током посете био је 61. Остали тражиоци азила који су се налазили на листи смештених у Центру били су на привременом одсуству. Према речима управе, у току је адаптације још две бараке, па ће након завршетка радова капацитет Центра бити проширени на 250 места. Жене и деца се смештају одвојено од мушкараца.

Правило је да се у Центар примају само лица која са собом поседују потврду о израженој намери да се тражи азил. Ипак, праве се изузетци у ситуацијама када се странци појаве без потврда у току ноћи. Тим лицима се омогућава да преноће, па се сутрадан ујутру упућују у полицијску станицу како би им се издала потврда. Према речима управе, чест је случај да се у Центру појављују лица која са собом немају потврду, те их управа Центра тада упућује у полицијску станицу како би им се издала иста. Управа Центра по пријему странца задржава његову потврду о израженој намери, док је странцима који то желе могуће издати копију.

Од почетка октобра, у Центру сваког радног дана од 8 до 16 часова дежура полицијски службеник. Он има своју канцеларију у оквиру Центра, а ускоро би требало да добије и опрему која би му омогућила да издаје потврде о израженој намери за тражење азила. Његово тренутно задужење је извештавање подручних полицијских управа о неупражњеним местима у Центру како би полицијски службеници ПУ знали да ли могу или не да странца коме су издали потврду упуте у ЦА у Крњачи.

1.2. Здравствени прегледи

Према чл. 39. став 2. Закона о азилу⁴ приликом пријема у Центар за азил сва лица која траже азил се здравствено прегледају на начин утврђен прописом који доноси министар надлежан за здравље.⁵

Здравствени прегледи се врше само средом, и то тако што доктор из локалног дома здравља долази у Центар. Тако се дешава да странац може и до 7 дана да борави у Центру, а да не буде прегледан у складу са постојећим законским решењима. Такође, с обзиром на чињеницу да се добар део странаца не задржава дуже од неколико дана у Центру, велики број странаца напусти Центар пре него што буде прегледан. Према наводима управе, сваке среде оптимално се изврши око 30 прегледа. Лекарски преглед обухвата све што предвиђа Правилник о здравственим прегледима лица која траже азил приликом пријема у центар за азил.

⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 109/2007.

⁵ Члан 3. Правилника о здравственим прегледима лица која траже азил приликом пријема у центар за азил („Сл. гласник РС“, бр. 93/2008). Преглед би требало да обухвата: 1) анамнезу (заразне и незаразне болести, вакцинални статус); 2) објективни преглед; 3) друге дијагностичке прегледе (лабораторија, Ртг).

У Центру постоји прибор за прву помоћ, као и лекови који се користе за лакше здравствене проблеме (који се могу купити у апотеци без рецепта) попут прехладе, главобоље и слично. Те лекове запослени сами деле странцима смештеним у Центру, док се за озбиљније здравствене сметње странци одводе у Дом здравља Крњача.

1.3. Одсуство из Центра за азил

У препоруци НПМ бр. 75-6/14 у погледу издавања дозвола за привремено одсуство, наведено је следеће: *„Овлашћена лица Центра прекинуће праксу одобравања одсуства ван Центра. Центри ће прекинути праксу „чувања“ соба, односно кревета, странцима који су по било ком основу напустили Центар. Смештајни капацитети који су ослобођени од стране њихових дотадашњих корисника ће се без одлагања уступити новопридошлим странцима који су упућени или спроведени у Центар.“*⁶

Тим НПМ је током посете установио да запослени у Центру поступају супротно препоруци Заштитника грађана и да готово увек, на захтев тражиоца азила, издају дозволу за одсуство, свесни да се наведена лица највероватније неће вратити у Центар. Издате потврде не садрже образложење које се односи на разлоге издавања потврде. У највећем броју случајева се као разлог наводи „посета пријатељу“. Једини случајеви када управа Центра одбија да тражиоцима азила изда дозволу јесу када из МУП стигне обавештење да се одређеним лицима не издају потврде „из безбедносних разлога“. Потврде које добија Центар из Комесаријата за избеглице и миграције, су унапред потписане, а запослени у Центру накнадно убацују податке о лицима којима их издају. Наведене дозволе се најчешће издају за Београд и Суботицу. У тренутку посете 19 лица је одсуствовало из Центра. Такође, велики број лица напусти Центар и без издавања дозволе и она се у евиденцијама управе воде као одсутна наредна 24 сата.

За лица која су привремено напустила Центар кревети се чувају 24 часа од истека рока наведеног у дозволи за одсуство, док за лица која су напустила Центар без дозволе, 24 часа од напуштања Центра. Уколико се у наведеном року не врате, одсутни странци се бришу из евиденције присутних и ако би се после брисања из евиденције поново вратили у Центар не би били примљени.

1.4. Премештаји из других центара за смештај тражилаца азила

Од почетка рада Центра било је укупно два премештаја, и то из Центра за смештај тражиоца азила у Боговаћи (они су спроведени услед преоптерећености смештајних капацитета). Премештаји се врше у договору са Комесаријатом за избеглице и миграције, уз асистенцију полиције.

1.5. Материјални услови

Просторије у које се смештају тражиоци азила налазе се у три монтажне бараке од којих је једна намењена за смештај жена, деце и породица, док су друге две намењене смештају пунолетних мушкараца. У току су радови на оспособљавању још две бараке.

Собе су веома мале и у просеку имају по три кревета металне конструкције, сточић, две столице и ормар за одлагање личних ствари. Намештај у собама је стар и ороноу. Свака соба има прозор који обезбеђује довољан доток природне светлости и ваздуха. Лица смештена у Центру за азил у Крњачи сама одржавају хигијену у собама. Међутим НПМ тим је установио да хигијена у већини соба није на задовољавајућем нивоу. Собе за спавање су загушљиве и прљаве, док је у неколико соба услед лоше спољне изолације дошло до испољавања влаге. Собе немају мокри чвор.

⁶ Препорука НПМ бр. 75-6/14, трећа страна, у делу под римским бројем четири у тачкама 5. и 6.

Свака барака има једну заједничку просторију која представља дневни боравак и у којој се налази телевизор или музички уређај, неколико столица и столова, а у делу који је намењен породицама, налазе се и играчке за децу.

Заједнички мокри чвор налази се у централном делу бараке. Посебно је издвојен простор за тоалет и простор за купатило у коме се налази неколико туш кабина и умиваоника. Керамика је стара и дотрајала, а општи утисак је да је у овим просторијама хладно и да су веома хигијенски запуштене. Изузетак је барака у којој су смештене породице где је хигијена нешто боља, а постоји и посебно означен тоалет за жене и децу. Санитарни уређаји су неуредни и велики део њих је неопходно променити.

У бараци чије сређивање је било у току приликом посете НПМ тима, хигијена је очигледно боља, а тамо се налази и физкултурна сала коју ће тражиоци азила моћи да користе за рекреацију.

1.6. Разговор са тражиоцима азила

НПМ је обавио разговор са више лица смештених у Центру за азил у Крњачи. Већина тражиоца азила је у Србију незаконито ушла из Македоније, пешке прешавши границу. Приликом преласка границе успели су да избегну граничне органе Србије и Македоније и несметано дођу до Центра у Крњачи.

Тражиоци азила су изнели замерке на здравствену заштиту. Једна од жена са којом је НПМ тим обавио разговор и која се налазила у шестом месецу трудноће пожалила се да је у више наврата покушала да закаже преглед код лекара али да јој управа Центра то није омогућила. Друга тражиља азила је истакла да има дијабетес и да је све време у Центру без лекова. Обе жене су истакле да су приликом пријема у Центра прегледане, али да им нису рађене анализе крви.